

Csire Gabriella

Tündér Ibolya

— Arany János *Rózsa és Ibolya* című verses meséje nyomán —

Arany János (1817–1882), a magyar verses epika legkiemelkedőbb művelője, páratlan értékű verses mesét hagyott ránk, a ma is kedvelt *Rózsa és Ibolyát*.

Gazdag életművén belül egyedülálló a népmesei ihletésű elbeszélő költemény. Megírásakor — a forradalom leveréséig tartó — töretlen költői lendületének a csúcspontján állt. Ez volt számára a váratlan sikerek időszaka. Megnyerte a Kisfaludy Társaság pályadíját, kétszer egymás után — először *A helység kalapácsa* című komikus eposzával, a rákövetkező évben pedig a *Toldival* —, az ismeretlenségből a korabeli költők legnagyobbjai közé emelkedett, s nyerte el sorsdöntő ráadásnak Petőfi Sándor barátságát. „Terhes hivatala mellett is — mely elfoglalta reggeltől estig — elég volt akkor néhány hét, hogy a késő éjjeli órák föláldozásával megalkosson egy-egy oly terjedelmű művet, mint az *Elvesztett alkotmány*, *Toldi*, *Toldi estéje*, *Murány ostroma*, *Rózsa és Ibolya*, *Losonczi István*, *Szent László fíve* stb.” — emlékezik vissza édesapja szalontai éveire kötődő nagy alkotóperiódusára Arany László.

Ekkor született verses meséje is, melynek forrása a világszerte elterjedt, a magyar nyelvterület minden részén, több mint negyven változatban megtalálható tündérmese. A sokféleképpen variálódó mese népszerűségét a ponyvakiadások és az irodalmi feldolgozások is tanúsítják. Közülük a legtökéletesebb változat Arany Jánosnak köszönhető, melyet *Rózsa és Ibolya meséje* (1847) címmel tett közzé a Pesti Divatlapban.

A mű régi mesemotívumokat tartalmaz (természetfölötti feleség, vőnek adott feladatok, menekülés, elfelejtett menyasszony stb.). Cselekménybonyolítása érdekes, lebilincselő. A köznapit, a korabeli realitást szinte észrevétlenül keveri a csodás jelenségekkel. Emberfeletti lények (boszorkány, tündér), varázslat (kődből bűvölt palota), átváltozás és átváltoztatás (a lányból tó lesz, az ifjúból kacska, a három tagú családból három paripa stb.), mágikus eljárások (beszélő vércseppek) és kellékek (szárnyakként használt szeneslapát és piszkavas), átokkal sújtás (feledés, elfelejtkezés), az időbeli és térbeli történéseket jelző hármas szám következetes jelenléte (három próbatétel, három üldözési jelenet, egy vőlegény és két menyasszony stb.) — a tündérmese sajátos kellékei, a régi pogány hitvilágból átöröklött szimbólumok mind föllelhetők Arany János meséjében.

A főhősök neve jelképes értékű virágnév. Rózsa régi magyar férfinév volt, idővel alakult át női névvé. A rózsa (amely több ókori görög isten — Adonisz, Érosz, Dionüszosz — virága volt) a szépség és a szerelem szimbóluma. A szín-

---

---

tén virágnévből alakult női név, az Ibolya a költő korában a leggyakoribb száz keresztnév közé tartozott. Az ibolyavirág a rejtett erényt, a nem hivalkodó szépséget és hűséget jelképezi.

Anélkül, hogy elmélyülnénk a mű értelmezésében, hadd jegyezzük meg, hogy Arany János *Rózsa és Ibolyáján*, akárcsak a *Toldán* nemzedékek nevelkedtek. A huszadik század második felétől újabb virágkorát éli a szép tündérmese. A meséskönyvek mellett kórunkban, az olvasási kedv lanyhulása idején diafilmek, bábdarabok és videokazetták is népszerűsítik a több mint másfél százada papírra vetett költői elbeszélést.

Arany János művének itt olvasható korszerű prózai átdolgozása, a *Tündér Ibolya* bizonyára utat talál az olvasó gyermekek és a mesekedvelő felnőttek szívéhez.

Tündérföld

Az Óperenciás-tengeren is túl, valamikor réges-régen élt egy öreg király. Dúsgazdag volt Tündérföld ura. Sok kincset rejtett palotája: aranyat, ezüstöt zsákszámra és rengeteg drágakövet. A szolgák és szolgálók majd megvakultak. Mert csúrben, kamrában, pincében, padláson, mindenütt csillogó gyémántdarabok heverték. De a palota legszebbik gyémántja az öreg király szépséges leánya, Tündér Ibolya volt.

A sok kincs között olyan szerényen élt a gyönyörű hajadon, mint bokor alján a kis ibolya. Ám akárcsak a tavaszi virág kedves illata, a királylány szépségének a híre is messze szállt. És csakhamar királyok meg hercegek keresték fel Tündérföldet messzi idegenből. Az eladó lányt szerették volna feleségül kérni.

Tündér Ibolya nem tudott választani kérői közül. Tán nem is akart. Öreg édesapja sem erőltette a férjhez menést, hiszen fiatal volt, szinte még gyermek a kis Ibolya. A mostohaanya meg attól félt, hogy előbb-utóbb megmakacsolja magát valamelyik kérő. S ezt sehogy se akarta. Inkább üljön itthon a leányzó, épp elég munka akad a ház körül. Ezért így szólt férjeurához:

— Apjok! Bizony férjhez megy maholnap a kis Ibolya.

— Bizony, bizony! — bólogatott a vénember. — De nem tudom, melyiket is fogadjam vejemnek a sok kérő közül.

— Mi lenne — fűzte tovább a szót az álnok mostoha —, mi lenne, lelkem-uram, ha minden kérőt elküldené?

— Elküldeni a királyokat meg a hercegeket? — hökkent nagyot az öreg.

— Hirdesd ki, uram király — mondta az áskálódó banya —, tedd hírré, hogy azé lesz Ibolya, aki három nehéz próbát kiáll. De csak az versengjen, aki az életét se félti. Mert az, aki nem teljesíti valamelyik feladatot a három közül, halállal lakol.

Az öreg király, mint mindig, rábólintott második felesége szavára. Félt a vasorrú bábától, mint a tűztől. Így hát parancsára országszerte kihirdették, hogy az nyeri feleségül Tündér Ibolyát, aki a három kitűzött próbát teljesíti. Ám az, aki nem állja ki mind a három próbát, halál fia.

A kérők egy része ijedten elszelelt. De olyan is volt közöttük, aki nagy merészen kockára tette az életét, s mert veszített, soha többé nem tért haza. Nem volt irgalom. A gonosz királyné hóhérekre adta a veszteseket. S ezzel titkos vágya teljesült. Senki nem merte többé feleségül kérni Tündér Ibolyát.

Rózsa királyfi

Telt-múlt az idő. Végre egy királyfi föltette magában, hogy ellátogat Tündérföldre. De csak úgy, mintha vadászat közben térne be az öreg királyhoz, akit jó barátság fűzött az édesapjához még abból az időből, amikor az aranyerdőben együtt őrizték a makkot szedegető csordát.

Rózsának hívták az ifjút. Nemcsak a neve volt szép a királyfinak, hanem az arca és a termete is. S ami a legfontosabb, több esze volt, mint a többi kérőnek. Így hát nem vallotta be, hogy lánykérőbe jött. Szóba se hozta a kis Ibolyát. Minek is tenné? Nem akart az elbukott hercegek és királyok sorsára jutni.

Vígan lakomázott Rózsa az öreg királlyal. Még a vasorrú bába se fogott gyanút, s megengedte férjeurának, hogy ifjú vendégét szívesen lássa asztalánál. Történt, hogy egyik este addig borozgatott Tündérföld királya, míg fejébe nem szállt az ital. Az öreget hamar elnyomta az álom. A gonosz mostoha pedig odahagyta a palotát: seprűnyélen suhant el nagy titokban a boszorkánybálba.

Rózsa királyfi épp erre várt. Térült-fordult, és a palota tetejéről leoldott létrát a királylány ablakához támasztotta. Kipp-kopp! — kopogott be a toronyszoba ablakán. Tündér Ibolya nyomban fölkapta a fejét, s az ablakhoz sietett. Egyetlen pillantás elég volt ahhoz, hogy megszeresse Rózsát. Amint a lány kék szemébe nézett, szívéhez kapott a királyfi. Csuda, hogy le nem szédült a létráról. Szíve majd kiugrott a helyéről: szilaj táncot járt örömeiben.

Mindketten hallgattak. Szótlánul nézték egymást. Rózsa törte meg nagy nehezen a csendet:

— Ibolya! Ibolyám! Jöjj velem, s lábadhoz teszem kertünk virágait.

— A mi kertünkben is sok virág terem — válaszolta a királylány. — De mondd, ki vagy, s miért nem kopogatsz az ajtómon?

— Rózsa vagyok, a szomszéd király egyetlen fia. Miattad kerekedtem föl, kis Ibolya. De nem akarok a mostoháddal ujjat húzni.

Szó szót követett, és a két fiatal észre se vette, hogy lassan rájuk sötétedett. Már az Esthajnalcsillag is feljött az égre, amikor így szólt a királyfi:

— Egyetlenem! Szerelmem! Ibolyám! Szívesen megvívnék bárkivel, csak hogy elnyerjelek! De hogyan győzhetnék le boszorkányt vagy táltost? Álnok mostohád, jól tudom, olyan próbáknak vetne alá, ha feleségül kérlek, melyeket ember fia nem teljesíthet. Így veszejtette el minden kérődet, a sok jeles herceget és királyt. Gyere inkább, kis Ibolya, szállj föl paripámra! Nyergembe veszek, és Szellő

hátán átlépjük Tündérföld határát. S amint hazaérünk, hét határra szóló lakodalmat csapunk.

— Szívem szép szerelme! Egyetlenem, Rózsa! Szöknöm éjnek idején nagy szégyen volna — felelte Ibolya. — Kérj meg inkább az apámtól, s ne csüggedj! Igaz szerelem előtt nincs akadály.

— Igaz — kapott lassan bátorságra a királyfi. — Az igaz szerelem nem ismer akadályt! Még ma feleségül kérlek az apádtól.

Hajnalra szőkéllett már az ég alja. Csókkal búcsúzott Rózsa Tündér Ibolyától, s indult, hogy szavának álljon.

Három próbatétel

Rózsa kora reggel köszöntött be az öreg királyhoz. Nem találta egyedül a lány édesapját. Férjeura körül tett-vett a vasorrú bába. Nem volt mit tenni: a királyfi így is előrukkolt kérésével.

— Jaj, fiam, tégy le a lánykérésről! — próbálta lebeszélni Rózsát az öreg király. — Úgy jársz, mint a többi kérő. Kár lenne érted!

Rózsa semmit se szólt. Csak a fejével intett nemet. Elszánta magát életre-halálra.

Az álnok mostoha elsápadt. Irigy féltékenység markolt a szívébe. Semmiképp se akarta megengedni, hogy a szemrevaló szép királyfi elvegye Ibolyát. Így hát kapott az alkalmon. S azonnal megmondta, mi lesz az első próbatétel.

— Látod, Rózsa, azt az erdőt? — mutatott ki a palota ablakán. — Vágd ki az egészet, s fájából ácsolj ekét meg szekeret. A lekopasztott erdő földjét szántsd föl és vedd be gabonával, majd arasd le a búzát. Holnap reggel tedd tiszteleted a búzalisztból gyúrt kaláccsal!

Rózsa jót nevetett. Azt hitte, hogy tréfál a csúf vasorrú. De bizony komolyan gondolta, amit mondott. Búsan hagyta el a királyfi a palotát. Egész nap tépelődött, kesergett magában. Amint eljött az éjfél, kapta a létrát, s bekopogott Tündér Ibolya ablakán.

— Mit tegyek most? — panasolta be a királynét.

Tündér Ibolya titokzatosan mosolygott.

— Annyi baj legyen! — mondta vidáman. — Menj, édes kincsem, aludni. Hajnal hasadtára minden meglesz. Kisül a kalács is, a tejjel, vajjal gyúrt kalács.

Minden úgy történt, ahogyan előre megmondta Ibolya. Kora reggel Rózsa tálcán vitte föl a palotába a búzalisztból gyúrt kalácsot.

Nem hitt a szemének az öreg király. A vasorrú bába majd megpukkadt mérgeiben. Dühösen csapta ki az ablakot. Sehol sincs az erdő! — kapkodott levegő után.

— Látod, Rózsa, azt a nagy hegyet? — mutatott ki megint az ablakon. — Egyengesd el sziklástul, kövestül, és ültess be szőlővel. A leszüretelt szőlő borából hozz nekünk holnap reggel két üveg kóstolót!

Búsan hagyta el Rózsa a palotát. Most már tudta, hogy itt nem tréfálnak a kéréssel. Ijedten gondolt arra, hogy élete a tét. Alig várta, hogy besötétedjék, s amint éjfél lett, megkocogtatta Tündér Ibolya ablakát.

Mindjárt elpanaszolta, hogy mit követel tőle a kemény szívű mostoha.

— Ennyi az egész? — mosolyodott el a kis Ibolya. — Aludj nyugodtan, drága kincsem! Meglesz minden hajnal hasadtára. Holnap reggel szüreti kóstolót viszel föl a palotába, két üveg bort!

Minden úgy történt, amint a kis Ibolya előre megmondta. Kora reggel Rózsa tálcán vitte föl a palotába a két üveg bort. Az öreg király nagyot nézett. Felesége szó nélkül kicsapta az ablakot, de hiába meresztette a szemét. Eltűnt a nagy hegy! Majdnem gutaütést kapott a gonosz mostoha.

— Nem tagadom, fiam, két próbát kiálltál — mondta nagy mérgesen. — De hadd lássuk, most mit teszel? Mert három lángot fújó paripát kell megülnöd. Ha nyeregben maradsz, feleségül veheted Ibolyát. De ha levetnek hátukról a szilaj paripák, bizony halál a béred!

Búsan hagyta el Rózsa a palotát. Hiszen nem Istentől való a lángot fújó paripa. Most mit tegyen? Senki nem ülheti meg helyette a táltos paripákat! Lám, elbúcsúzhatik fiatal életétől, s mint a többi kérő, hóhér kezére jut.

Alig várta az éjfél, hogy végső búcsút vegyen Tündér Ibolyától. De a lány most is azt mondta:

— Egyet se búsulj, drága kincsem! Vidd magaddal ezt a sarkantyút, s holnap tedd föl a bokádra. Ezzel a lángot fújó paripákat megfékezheted. Úgy pattanj a táltosokra, mintha csak Szellőn lovagolnál, és egyikük se vet le a hátáról. Az első paripa édesapám lesz. Bánj vele csínján. Jó ember az öreg, de második felesége, álnok mostohám azt tesz veled, amit akar.

— A vén boszorkány!

— Igen. Ő lesz a második paripa. Sarkantyúzd, zabolázd, ugrasd keményen a vasorrút! Nem érdemel más gonosz mostohám. A harmadik paripa... Mondjam, ne mondjam? Úgyis kitalálsz... én magam leszek. Bánj vele úgy, ahogy jónak látod.

Rózsa megfogadta a királylány tanácsát. Az első paripával kíméletesen bánt. Nem akarta az öreg királyt kifárasztani. Hármat került vele a palota körül. Kíváncsi udvarnép követte minden mozdulatát. Ám a második paripát bőszen sarkantyúzta, keményen ugratta, ütötte-verte. Rogyásig hajszolta a ló alakjába bújó gonosz mostohát. Miután abbahagyta a nyargalást, úgy megrántotta a táltos paripa sörényét, hogy az a kezébe szakadt. Végül teljes erejéből fejébe verte a vas-kantárt.

Óvatosan, szépen kerülgette a palotát a harmadik paripával. Gondja volt átváltozott kedvére. Kényesen lépkedett, és szépen száguldott vele Tündér Ibolya. Tapsolt, éljenzett az udvarnép. Ló és lovas gyorsan szelte a levegőt. A földet se érintette a paripa lába. Amint abbahagyta a száguldást, Rózsa selyemkendővel törülgette, gyöngéden lapogatta a harmadik táltost.

A délceg királyfi így állta ki a legnehezebb próbát.

Szökevények

Másnap a palotába ment a királyfi. Az öreg király a trónteremben ült. Felesége feldagadt képpel és bekötött fejjel gubbasztott mellette. Látszott rajta, hogy min ment keresztül, amikor a táltos paripa bőrébe bújt. Gyűlöletét nem is próbálta titkolni, amikor meglátta a szép szál ifjút, aki azért jött, hogy feleségül kérje Tündér Ibolyát.

Nem is hagyta a királyt szóhoz jutni.

— Nos, fiam, elnyerted a kis Ibolya kezét! — jelentette ki a vasorrú bába. — De innen el nem viszed a lányt!

A királyfi a legszívesebben táncra perdült volna örömeiben. Mindjárt szerelmeséhez sietett, hogy megvigye a jó hírt. De Ibolyát nem tévesztette meg az álnok boszorkány.

— Jaj, szerelmem, Rózsám, most már szökni kell! — mondta a királylány. — Pillanatig se maradhatunk mostohámtól a házban.

— Jó, de ki tud megszökni innen? — vetette ellen a királyfi. — Hiszen egyfolytában szölongat bennünket a mostohád. S ha nem válaszolunk azonnal, mindjárt benyit. Szellő hátán könnyen elszelelnék, de ha paripámért megyek, befűjnek a cselédek.

A kis Ibolya Rózsára mosolygott, és így szólt:

— Édesem, egyetlenem! Semmitől se tarts! Vedd föl ezt a szűrt, hogy láthatatlanná légy. A többi az én dolgom.

S azzal a királylány tűt vont ki selyemkendőjéből, és megszurta ujjbegyét. Három csepp piros vért ejtett az asztal szögletére. Ezt tette Rózsa is, majd fölvette a szűrt.

A láthatatlanná lett szerelmesek úgy ereszkedtek le az ablakhoz támasztott létrán, hogy a kertész se vette észre őket. Eközben az irigy, rút boszorkány a palota nagyterméből tovább szölongatta a fiatalokat:

— Rózsa! Ibolya!

— Itt vagyunk! — felelte helyettük mély és magas hangon a három-három vércsepp.

Így ment ez jó ideig. Ám egyszer csak abbamaradt a válaszolgatás. Amint az asztalra ejtett cseppek felszáradtak, elhallgatott a vér. Bőszén rontott be a vasorrú bába a toronyszobába. Seholy senki! Az ablak tárva, nyitva.

— Megszöktek! — rikácsolta. — Megszöktek! — viharzott be az öreg királyhoz. — Kerítsd elő a föld alól is a szökevényeket!

Ezalatt jót haladtak, s egyre távolodtak a palotától a fiatalok. Már meg is fedkeztek az irigy banyáról, amikor Ibolya összerezett.

— Lángol a jobb arcom! — suttogta. — Nézz hátra, Rózsa! Azt hiszem, apám jön utánunk.

Rózsa hátranézett, de nem látott egyebet, mint egy sárkányforma fekete felleget.

— Jaj, apám az, s mindjárt utolér! — ijedezett Tündér Ibolya. — Hogyan is tehetnék bolonddá az öreget? Tudom már! Én most átváltozom búzafölddé. Belőled aratót bővölök. Ha megérkezik apám, s azt kérdezi: láttál-e erre jární két fiatal, mondd azt, hogy láttál, amikor a búzamazagokat vetetted.

Mire az öreg király megérkezett, nem látott mást, mint szélben ringó kalászos búzamezőt, s egy szem aratót.

— Hé, ember! — kiáltotta az út széléről az öreg. — Nem láttál erre jönni egy fiatal legényt meg egy lányt?

— Láttam én — hagyta abba a kaszálást az arató —, de az akkor volt, amikor a búzamazagokat vetettem.

Most már hol keressem a szökevényeket? — fordult vissza az öreg király. De amikor elmondta feleségének, mit látott s hallott, felcsattant a vasorrú bába:

— Világ bolondja! Hiszékeny vénember! Ibolya volt a búzaföld és Rózsa az arató. Nyisd ki jobban a szemedet ezentúl, és szedelőzködj nyomban. Menj, hozd vissza őket!

Szóhoz se tudott jutni a csodálkozástól a király. De még örült, hogy ennyivel megúsza, s rögtön felhasalt egy nagy puha felleg tetejére. Onnan nézett szerte-szét, de búzaföldet sehol se látott, csak folyót és rónaságot. A folyóparton egy kidőlt-bedőlt malmot talált. Őszöreg molnár állt a zsilipen s az elsodort bárkára meredt.

— Hallja-e kend, földi — szólította meg az öreg király a molnárt —, nem látott erre jönni egy legényt meg egy lányt?

— Láttam én — felelte a molnár —, de az akkor volt, amikor ezt a rossz malmot építettem.

Most már hol keresse a szökevényeket? — fordult vissza az öreg király. De amikor elmondta feleségének, hogy mit látott, s hallott, a vén boszorkányt majd fölvetette a düh. Szidta a férjét, mint a bokrot. Ütötte-verte, ahol csak érte, s mindennek elmondta.

— Most már magam megyek utánuk! — sipította, amint belefáradt az ütlegetésbe.

Fölkapta a kályha mellől a piszkavasat, a pemetét meg a szeneslapátot. Ezekből bővölt magának farkat meg szárnyakat, és nagy szárnycsattogtatással a szökevények után eredt.

Rózsa és Ibolya Tündérföld határához közeledett már.

— Jaj, ég a bal fülem! — rémült el hirtelen Ibolya. — Gonosz mostohám eredt utánunk! Legjobb, ha most kerek tó leszek, belőled pedig vízben úszkáló kacsát bűvölök.

— Tűnjünk el gyorsan a vasorrú szeme elől! — sürgette szerelmesét a királyfi.

— Jól figyelj, édesem! — suttogta Tündér Ibolya. — Miután átváltozunk, mostohám a tó partján ér földet, s ott leteszi a farkát meg a szárnyát. Amint a vízbe gázol érted, csald be a mélybe, s a víz alatt ússzál visszafelé, az innenső partra. Ül fel rögtön a pemetére meg a szeneslapátra, és mondd azt: „Hipp-hopp, legyek túl Tündérföld határán!” És kívánságod azonnal teljesül.

Vércseként körözött nemsokára a szép kerek tó fölött a vasorrú bába.

— Ismerlek, jó madár! — vette szemügre a vízen ringatózó kacsát. — Ragyogó tolladat mindjárt megtépázom!

Azzal ledobta farkát meg szárnyait, s övig gázolt a kacsáért a vízbe. Ám Rózsa se volt rest: lebukott a mélybe, s visszafelé úszott. Míg a gonosz banya a vízben matatott, s nyújtogatta a kacsá után kapzsi ujjait, addig Rózsa kijutott az innenső partra. A pemetét meg a szeneslapátot gyorsan meglovagolta, s szempillantás alatt átrepülte Tündérföld határát.

Ekkor füstöt vetett a tó. A füstből arany karimájú felhő kerekedett. A felhő egy játszi szellő hátára telepedett, és eltűnt a boszorkány szeme elől. Ibolya átlebegett Tündérföld határán, odahagyva a szülői házat.

A két fiatal ismét találkozott egymással, és tovább folytatta útját. De a mostohát majd megölte a tehetetlen düh.

— Orcátlan leányzó! Fogjon meg az átkom! — zúgott végig a pusztán rettentő haragja. — Felejtsem el Rózsád, ez a kívánságom! Ha ellép mellőled, pár percre bár, a legkisebb távolságra is, felejtsem el, mintha sose látott volna!

Sok ördögös szitok és káromlás futott még ki a rút banya száján, s amint átkozódva száguldott hazafelé, sötét felhővé gomolyodott. Kilenc falut tett csúffá, s míg ellát a szem, minden kertet s földet elvert jégesővel. De a rohanó szelek utolérték, s a jégfelhőn hajba kaptak. S mert nem tudtak megegyezni, mindenikük szakított egy-egy foszlányt a zsákmányból. Amint megosztottak végre, a vad szelek szerteszét futottak.

Így ért gonosz véget az álnok boszorkány.

Az elfelejtett mátká

A két fiatal messze járt már Tündérföldtől, csak a távolból hallotta a vihar meg a jégverés iszonyú zúgását. Honnan is sejtette volna Tündér Ibolya, hogy mostohájának zúg iszonyatos átka? Csak arra gondolt, hogy közel járnak már Rózsa városához.

— Szívem szép szerelme, ugye itthon vagyunk?

— Estig hazaérünk — válaszolta a királyfi.
— Én nem megyek tovább — mondta Tündér Ibolya. — Csavargónak nézne királyapád.

— Miért beszélsz így, galambom, csillagom?

— Jobb lesz, ha itt maradok, s ahogy illik, várok, míg te mindent elmondasz az édesapádnak. Azután, ha szeretsz, násznéppel jössz értem. Úgy viszel haza, mint mátkádat. Én addig ködből palotát vagy kastélyt búvölök, s elrejtőzöm a világ elől.

— Jó, maradj! — hajlott a királyfi Ibolya szavára. — Érted jövök estig. Belátom, semmi nem illik jobban a lányhoz, mint a szép erény.

S azzal indult is. Ment sietve, távolodott Rózsa. Búcsúcsókot se intett, vissza se nézett. Úgy elfeledte Rózsa a kis Ibolyát, mint a tavalyi hót. Ami Tündérföldön történt vele, kihullt a szívéből. Nem emlékezett az elmúlt napokra többé.

Kapu előtt ült a Rózsa édesapja. Az urak is ott ültek mellette a lócán. Épp törvényt tett a király. Szabadon járt ki-be hozzá a város népe. Amint észrevette Rózsát, rögtön így szólt a perlekedőkhöz:

— Gyertek vissza holnap! Addig hátha megbékéltek, s nem pereltek egymással a juhon. Jobb lesz, ha aludtok rá egyet. Nekem más dolgom is van mára.

Szedelőzködtek, s elszéledtek a kapu elől a maguk igazát kereső emberek. A király tárt karokkal fogadta a fiát.

— Hol jártál, te gyerek? — kérdezte rögtön.

— Hol jártam? — pirult el Rózsa, mert sehogy se jutott eszébe, hogy hol s merre járt.

— No, nem csavarogsz annyit, ha meghalod a jó hírt! — mosolygott rá az édesapa. — Megkértük neked a cseh király leányát. Hét falut kapsz vele! Hét falut és három aranybányát.

Rózsa vállat vont.

— Nem bánom! — válaszolta. — Ez a kelmed dolga.

Nem is törődött többet a lánykéréssel. Jobban érdekelte a kutyája. Maros kutya nagy farkcsóválással és boldog nyüszítéssel fogadta hazatért gazdáját. Csak fél füllel figyelt Rózsa az apja szavára.

— Hát akkor dologra fel! — mondta a király. — Még ma jegyet váltunk.

Így is történt, és egy hét múlva uras násznéppel mentek a cseh királyleányért. De cseppet sem örült a szép hajadon. Sírt-rítt bánatában, zokogva borult az anyja vállára.

— Ne még! Ne még! — kiáltotta. — Nem akarok férjhez menni! Inkább korporsót hozzatok!

Már hogyné sírt volna a szép királylány, amikor igaz szeretőjétől kellett megválnia. De nem engedte a násznép tovább búslakodni a menyasszonyt. Kivezették szép gyöngéden a fiatal legények a palotából, és ujjongva vitték magukkal. Víg magyar tánc pergett, örült mindenki. Csak a menyasszony kesergett.

Tündér Ibolya is éppen így kesergett bánatában. Hiszen jól tudta, mi történt. Gyors lábon futott a hír, amelytől gyászba borult a lelke, s ékes palotájában maga lett az árnyék. Mint hulló falevél, vált sápadtabbá napról napra. Ruháját is fölcserélte gyászos feketére.

Jól tudta Ibolya, hogy mikor hozzák a menyasszonyt. Látására kicsődült a város apraja-nagyja. Ő is kiállt az ablakba, s egy öreg koldust intett magához.

— Figyeljen rám, öreg! Gazdaggá teszem kendet és társait. Csak annyit kérek cserébe: kiáltozzák fennhangon, amikor hozzák a menyasszonyt: „Ne feledkezzetek meg, urak, a szegényről, mint ahogy Rózsa feledkezett meg Tündér Ibolyáról!”

A vén koldus süvegét még mélyebben húzta a fülére, s így szólt, míg félrenézett:

— Nem szokásom kérni, kiabálni. Csak bemegyek a házba, s az ajtóféltre állok.

Meghallotta három utcagyerek a koldus választát, s azonnal az ablak alá nyomult.

— Majd ordítózunk mi, csak bízva ránk kigyelmed! Hanem aztán mit adsz?

— Mit? Hát ezt a palotát! — felelte Tündér Ibolya, s meghagyta a gyerkőcöknek, hogy mit kiáltozzanak.

Mint bukfencező nyúl hentereg futtában, szaladt a három fickó a násznép elé cigánykerekezve. A násznép előtt visszakarikáztak, s amint a palota elé értek, teli torokból kezdték kiabálni:

— Ne feledkezzetek meg, urak, az árvákról, mint ahogy Rózsa feledkezett meg Tündér Ibolyáról!

Megtorpant Rózsa. A szép virágnév váratlanul emlékezetébe idézte Ibolyát. Felnézett a kastély ablakára, és szíve választottjára ismert. Se hallott, se látott. Szó nélkül faképnél hagyta mátkáját meg a násznépet, s száguldott, mint a szélvész, Tündér Ibolyához.

— Szívem hű szerelme! — ölelte magához a lányt. — Ibolyám, mindenem!

Elámult a násznép:

— Kettő a menyasszony! Lesz-e még lakodalom?

— No, hisz az egyiknek én leszek a párja! — vágatott elő egy lovas legény, és nyergébe kapta a cseh király leányát.

Nem sikoltozott a menyasszony, hiszen boldogan ismerte föl a lovas legényben a lengyel királyfit, régi szeretőjét. Meg sem állt kettejükkel a pejló nagy Lengyelorszáig.

Rózsa eközben Tündér Ibolyát vitte haza, az uras násznéppel.

Míg hetedhét határra szóló lakodalmát ülte az egymásra talált mátkapár, a ködből épült palotát birtokba vette a három utcagyerek. Lefeküdtek benne az élelmes lurkók, de hamar megfáztak. Hiszen puszta gyepek voltak az ágyuk.

Régi, ritka szavak magyarázata

mátka — menyasszony. Mátkapár: lakodalmát ülő jegyespár.

pemete — rúd végére kötött rongycsomó vagy csutka kemence tisztításához és a leégett tűz eloltásához. A szeneslapát, a piszkavas meg a pemete a kályha, illetőleg a kemence használatához szükséges házi eszközök közé tartozott.

táltos — csodás képességű, emberként viselkedő, beszélő ló. A mesében a három természetfölötti képességű szereplő változik át táltos paripává, hogy próbára tegye a kérőt.

vasorrú bába — gonosz boszorkány, csúf vénasszony

Keller Emese illusztrációja

Mészely József

Szülőföldön barangoló (I.)

Gelence

Nyáron által víg Gelencén
Gondoláznék egy vadrecén.
Ám Gelence nem Velence,
Kötélnek nem áll a réce!

Szemerja

Szemerján a jegenyefák
Nem ölelnek fészkeket,
Irtás után csak a csonkjuk
Szemerkéli az eget.

Csernáton

Csergő-bergő Csernáton,
Füstölög a dombháton,
Száz pipából úgy pöfög,
Hogy még Dálnok is köhög!

Komolló

Réty mellett van Komolló,
Hol fára fut a komló,
Károgja is a holló:
Csattoghatna az olló.

Zágon

Dombon dúdol Zágon,
Mint madár az ágon.
Fölötte csillag ég:
Olthatatlan hűség.

Barátos

Üti Páké Barátost:
A kavicsos a sárost,
Mégsem sánta Barátos,
Mert a sara páncélos.

Doboly

Dobot vertek Dobolyba',
Hisz kávája szúrágta,
S addig verték a dobot,
Míg a szú kipotyogott!

Erdőfüle

Erdőfüle, Erdőfüle,
Hallja meg az erdő füle,
Hogy dal az ég telis-tele,
Mert most zeng a fülemüle!

Szováta

Fenyvesek közt Szováta,
Téged is vár tavába,
Melynek medve formája
Sok sót oldott magába!

Kolozsvár

Kolozsváros olyan város
A főtere káprázatos,
Súgja szobra tekintete:
E hely Mátyás szülőhelye!